

COURSE: CORPORATE GOVERNANCE

LECTURE 7. DISCLOSURE OF INFORMATION IN CORPORATE GOVERNANCE

LECTURER: XUSAINOV Sh. PhD

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ – ФАНИ

7 – МАВЗУ. КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВДА АХБОРОТНИ ОШКОР ҚИЛИШ

МАЪРУЗАЧИ: ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент

Маълумот учун: барча маъруза тезисларида, тақдимотларда “Корпоратив бошқарув” (муаллиф С.Элмирзаев), “Corporate Governance: Principles, Policies and Practices” (муаллиф Bob Tricker) китоблари материаллари фойдаланилган, мазкур китоблар фаннинг асосий дарсликларидир, аммо бошқа турли манбалардан ҳам фойдаланилади.

Мавзу саволлари:

- 1. Корпоратив бошқарувда ҳисобдорлик, ахборотларни ошкор этиш ва шаффофликни таъминлашнинг ташкилий хусусиятлари**
- 2. Ахборотлар ошкоралигини таъминлаш мақсадида акциядорлик жамиятлари корпоратив веб-сайтларида эълон қилинадиган ахборотлар**
- 3. Акциядорлик жамиятларининг эмитент сифатида ахборотларни ошкор этишлари бўйича талаблар**

1. Корпоратив бошқарувда ҳисобдорлик, ахборотларни ошкор этиш ва шаффофликни таъминлашнинг ташкилий хусусиятлари

Ҳисобдорлик, ахборотларни ошкор этиш ва шаффофлик корпоратив бошқарувнинг энг асосий принципларидан саналади. Бу принципларга тўлиқ амал қилиш акциядорлар, инвесторлар, давлат органлари ва бошқа манфаатдор шахслар учун компания фаолиятини очиқ ва ишончли бўлишини таъминлайди. Шу сабабли, бу принциплар корпоратив бошқарувнинг асосий йўналишларини белгилайди. Ушбу принциплар асосида, компаниянинг манфаатдор шахсларига нимага эътибор қаратилгани ва уларнинг ҳуқуқлари қандай сақланиши кераклиги аниқланади.

Хисобдорлик принципи

Хисобдорлик принципи корпоратив бошқарувда ижроия ва назорат органларининг ўз вазифаларини муваффақиятли бажариши ва ўз вақтларида ҳисобот беришини назарда тутати. Акциядорлик жамиятининг кузатув кенгаши, жамият директори ва бошқарув аъзолари, ишончли бошқарувчи, жамиятнинг манфаатларини кўзлаб иш тутиши ва белгиланган тартибда ҳисобдор бўлиши талаб этилади.

Хисобдорликнинг муҳим аспекти — жавобгарлик, яъни компания бошқарувчилари ва уларнинг органлари ўз мажбуриятларини бажаришига, акциядорлар ва манфаатдор шахсларга ҳаққоний ва ишончли маълумотлар тақдим этишига мажбурдирлар.

Масалан, жамиятга зарар етказилган ҳолда, уларнинг жавобгарлиги солидар жавобгарлик асосида ташкил этилиши мумкин. Шунингдек, жамиятга зарар етказилишига сабаб бўлган қарорга овоз бермаган ёки қарорга қарши овоз берган аъзолар жавобгар бўлмайди.

Жамиятнинг ички назорати ва ҳисобдорлиги, шунингдек назорат органларининг ҳисобдорлиги ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ички аудит хизмати жамиятнинг кузатув кенгашига ҳисобдор бўлиб, жамиятнинг молиявий ҳолати ва фаолияти бўйича барча керакли маълумотларни тақдим этишга масъулдир.

Ахборотларни ошкор этиш

Ахборотларни ошкор этиш корпоратив бошқарувда аҳамиятли принцип бўлиб, манфаатдор шахсларнинг компания фаолияти ҳақида тўлиқ ва ишончли маълумотларга эга бўлишини таъминлайди. Ахборот ошкор этиш компаниянинг молиявий ҳолати, фаолият натижалари, ва инвестиция имкониятлари ҳақида тўлиқ ва холис маълумотларни тақдим этиш орқали манфаатдор шахсларнинг ишончини оширади.

Шунингдек, ахборот ошкор этишнинг мақсади дискриминацияга қарши курашиш, молиявий қарорларнинг ишончилиги ва инвестицияларни жалб қилишга хизмат қилади. Ахборотнинг ошкор қилинишининг яна бир муҳим жиҳати, инвесторлар ва манфаатдор шахсларга эмитентнинг фаолиятини тўлиқ таҳлил қилиш имконини беради. Ахборот ошкор этиш жараёни компаниянинг молиявий ҳолати, фаолият истикболлари ва бошқа муҳим аспекти ҳақида манфаатдор шахсларга тўлиқ ва ҳаққоний маълумотларни тақдим этишга қаратилган.

Ахборот сиёсати

Ахборот сиёсати — бу компаниянинг манфаатдор шахсларга ишончли ва тўлиқ ахборотларни ўз вақтида тақдим этишнинг асосий йўналишларини белгилайдиган ҳужжатдир. Ахборот сиёсати, жамиятнинг молиявий ҳолати, ишлаш натижалари ва бошқа муҳим маълумотлар тўғрисида ишончли ахборотларни тақдим этиш орқали компаниянинг очиқлиги ва шаффофлигини таъминлайди. Ахборот сиёсати, барча манфаатдор шахсларнинг компания

фаолияти ҳақида ишончли маълумотларга бўлган талабини қондиришни мақсад қилиб кўяди.

Ахборот сиёсатининг асосий вазифалари шулардан иборат:

1. **Ахборот сиёсатининг асосий тамойилларини белгилаш:** Компания ахборот сиёсатининг асосий тамойиллари доимийлик, тезкорлик, қулайлик, тўлиқлик, тенг ҳуқуқлилиқ ва ахборот ресурсларининг ҳимояланганлигидан иборат бўлиши керак.

2. **Барча манфаатдор шахсларга ишончли ахборотларни ўз вақтида тақдим этиш:** Бу ахборотнинг хавфсизлиги ва шаффофлигини таъминлашга ёрдам беради.

3. **Компания ахборотларининг хавфсизлигини таъминлаш:** Тижорат сирлари ва махфий ахборотларнинг ахборот хавфсизлигини таъминлаш жамиятнинг молиявий ва стратегик манфаатларига зарар етказмаслиги учун муҳимдир.

4. **Инвестиция жалб қилиш қобилиятини ошириш:** Компаниянинг ахборотларни ошкоралиқ тамойиллари орқали инвестиция жалб қилиш қобилиятини ошириш.

Ахборотларни ошкор этиш усуллари

Ахборотларни ошкор этишнинг қатор йўллари мавжуд. Бу йўллар манфаатдор шахсларга тез ва осон кириш имконини беришга қаратилган. Ахборотларни ошкор этишнинг асосий йўналишлари қуйидагиларни ўз ичига олади:

- **Корпоратив ахборотлар ягона портали:** Веб-сайтлар орқали ахборотлар ошкор этилади.
- **Фонд биржасининг расмий веб-сайти:** Ахборот тақдим этишнинг расмий манбаларидан бири.
- **Акциядорлик жамиятининг корпоратив веб-сайти:** Ахборотлар компаниянинг расмий веб-сайти орқали ошкор этилади.
- **Оммавий ахборот воситалари:** Ахборот оммавий ахборот воситалари орқали эълон қилинади.

Шунингдек, компания томонидан ахборотларни ошкор этишда қонунчилиқ ва компаниянинг ички меъёрий ҳужжатларига мувофиқ ҳаракат қилиниши шарт. Бу ахборотларнинг ишончли ва холис бўлишини таъминлайди.

Мажбурий ва қўшимча ахборотларни ошкор этиш

Корпоратив бошқарувда ахборотларни ошкор қилиш кўп вақтда мажбурий ҳисобланади. Мажбурий ошкор этиладиган ахборотлар давлат органлари ва ҳуқуқий талабларга асосланади. Шунингдек, қўшимча ахборотлар, компаниянинг фаолиятига оид муҳим воқеалар ва маълумотлар, уставга мувофиқ манфаатдор шахсларга тақдим этилиши керак.

Корпоратив бошқарувнинг шаффофлигини таъминлаш, ҳисобдорлик ва ахборотларни ошкор этиш жараёнлари фаолиятнинг қонунийлиги ва

самарадорлигини таъминлайди. Бу, ўз навбатида, жамиятнинг ишончини ва шаффофлигини оширади.

2. Акциядорлик жамиятлари корпоратив веб-сайтларида эълон қилинадиган ахборотлар: Мақсадлар ва талаблар

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикасида инвестиция иқлими ва ишбилармонлик муҳитини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2014-йил 7-апрелдаги ПФ-4609-сон Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг 2014-йил 2-июлдаги “Акциядорлик жамиятларида корпоратив бошқарув тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига асосан, Ўзбекистонда акциядорлик жамиятларида корпоратив бошқарувни такомиллаштириш ва қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш мақсадида янги механизмлар жорий этилди.

2015-йил 1-январдан амалга киритилган ушбу қарорга мувофиқ, акциядорлик жамиятлари корпоратив веб-сайтларида жойлаштириладиган ахборотларга қўйиладиган талаблар кўрсатилган. Бу талаблар жамиятларнинг ишончли ва шаффоф фаолият юритишини, шу билан бирга акциядорлар ва манфаатдор шахслар учун аниқ, ишончли маълумотларни таъминлашни мақсад қилади. Акциядорлик жамиятларининг корпоратив веб-сайтлари билан боғлиқ қўйиладиган талаблар Вазирлар Маҳкамасининг 2013-йил 31-декабрдаги 355-сон қарори билан тасдиқланган давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг расмий веб-сайтларига қўйиладиган асосий талабларга ҳам жавоб беришга мажбур.

Жамият фаолияти ва мақсадлари

Акциядорлик жамиятлари ўз веб-сайтларида жамиятнинг фаолиятининг асосий мақсадларини ва предметини аниқ ва холисона кўрсатишлари керак. Бу ахборот жамиятнинг бозордаги ўрни ва бизнес-нишини тушунишга ёрдам беради. Жамиятнинг молиявий ва стратегик мақсадлари, ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳасидаги асосий йўналишлар, шунингдек, аҳамиятли лойиҳалар ва инвестиция имкониятлари тўғрисидаги маълумотлар ҳам киритилиши шарт.

Устав ва бизнес-режалар

Корпоратив веб-сайтда жамиятнинг **устави** ва унга киритилган ўзгартишлар, қўшимчалар ҳамда **тасдиқланган бизнес-режалар** ва стратегиялар ҳам эълон қилиниши керак. Устав жамиятнинг ҳуқуқий асосини белгилайди, шунингдек, бизнес-режалар ва стратегиялар жамиятнинг келгусидаги ривожланиш йўналишлари ва мақсадларини кўрсатади.

Ривожлантириш стратегияси ва ташкилий тузилма

Жамиятнинг **ривожлантириш стратегияси** тўғрисидаги ахборот ҳам жойлаштирилиши керак. Бу ахборот жамиятнинг қандай йўналишлар бўйича ривожланишини ва қандай молиявий ҳодисаларга эътибор қаратилишини кўрсатади. Шунингдек, **ташкилий тузилма**, филиаллар, ваколатхоналар ва

шўба хўжалик жамиятлари ҳақидаги маълумотлар, уларнинг манзиллари, телефон рақамлари ва иш тартиби ҳам веб-сайтда акс этиши керак.

Жамият раҳбарлари ва ишга қабул қилиш маълумотлари

Жамиятнинг **раҳбарлари** (директор ва бошқарув раиси) тўғрисидаги тўлиқ маълумотнома ва ишга қабул қилиш шартлари, бошқа важли иш ўринлари тўғрисидаги маълумотлар ҳам веб-сайтда бўлиши шарт. Бу маълумотлар кандидатлар ва манфаатдор шахсларга ишлаш шартларини тушуниш имконини беради.

Коллегиал ва маслаҳат органлари

Жамиятнинг **коллегиал ва маслаҳат органлари** ҳақида маълумотлар, комиссиялар, кенгашлар, кўмиталар ҳақидаги ахборот ҳам веб-сайтда жойлаштирилади. Бу ахборот жамиятнинг ички бошқарув механизмлари ва қарор қабул қилиш жараёнига оид тушунчаларни тақдим этишга қаратилган.

Корпоратив бошқарув ва аффилиланган шахслар

Жамиятнинг **корпоратив бошқарув масалалари бўйича ички ҳужжатлари**, шунингдек, **аффилиланган шахслар рўйхати** ва уларга оид маълумотлар ҳам эълон қилиниши керак. Бу жараёнлар жамиятнинг ахборот сиёсатини очиқ ва шаффоф қилиш учун муҳимдир.

Қимматли қоғозлар ва молиявий ахборот

Қимматли қоғозлар эмиссияси проспектлари ва **жамиятнинг чораклик ва йиллик ҳисоботлари** ҳамда **бўш иш ўринлари ва оммавий тадбирлар** ҳақидаги маълумотлар ҳар бир акциядор ва манфаатдор шахсга жамиятнинг молиявий ҳолати ва фаолиятини тушунишга ёрдам беради. Ҳар бир акциядор ва инвестор, жамиятнинг молиявий натижалари, дивидендларнинг ҳисобланиши ва тўланиши бўйича ахборотлар билан танишиши лозим.

Оммавий тадбирлар ва жамиятнинг маҳсулотлари

Жамият томонидан ташкил этилган **оммавий тадбирлар**, матбуот-конференциялар, семинарлар, расмий ташрифлар ва тендерлар тўғрисидаги ахборотлар ҳам веб-сайтда эълон қилиниши керак. Шунингдек, **жамият томонидан ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар** ва хизматлар, уларни етказиб бериш шартлари ва тендерлар ҳақидаги маълумотлар ҳам бўлиши керак. Бу ахборотларнинг ошкор этилиши жамиятнинг бозордаги фаолиятини ва ишлаши механизмларини аниқ тушунишга ёрдам беради.

Молиявий таҳлил ва дивидендлар

Молиявий ахборот, жамиятнинг **молия-хўжалик ҳолати ва ривожланиш динамикаси** тўғрисидаги таҳлилий шарҳлар, **йиллик молиявий текшириш натижалари**, **аудитор хулосаси**, ва **дивидендлар** тўғрисидаги маълумотлар акциядорлар ва манфаатдор шахслар учун жамиятнинг молиявий ҳолатини тушунишда муҳимдир.

Шаффофлик ва ахборотнинг ишончлилиги

Акциядорлик жамиятининг корпоратив веб-сайтларида жойлаштирилдиган ахборот ишончли ва холис бўлиши керак. Унда давлат

сирига оид ахборот ва қонунчилик билан тақиқланган маълумотлар бўлмаслиги лозим. Жамиятнинг корпоратив веб-сайтдаги ахборот манбаалари ишончли ва аниқ бўлиши шарт, шунингдек, веб-сайтнинг дизайни ва структураси маълумотларнинг қулай ва осон кириб олишини таъминлаши керак.

Қонунчилик ва ички талаблар

Жамиятнинг корпоратив веб-сайтдаги ахборотнинг тўлиқлиги ва тўғрилиги учун **ижроия органининг раҳбари** жавобгар ҳисобланади. Ахборотнинг қонунийлиги ва ишончлилиги учун барча талабларга амал қилиниши шарт. Корпоратив веб-сайтдаги ахборотлар давлат органларига, акционерларга ва бошқа манфаатдор шахсларга аниқ ва тўлиқ маълумотларни тақдим этишга хизмат қилади.

3. Акциядорлик жамиятларининг эмитент сифатида ахборотларни ошкор этишлари бўйича талаблар

“Қимматли қоғозлар бозорида ахборот тақдим этиш ва эълон қилиш қоидалари”га асосан акциядорлик жамиятлари эмитент сифатида ўз фаолиятига оид ахборотларни қуйидаги манбалар орқали ошкор қилиши керак:

1. **Қимматли қоғозлар эмиссия рисоласи:** Эмитент эмиссия рисоласида ўз фаолияти тўғрисида ахборот бериши шарт.

2. **Йиллик ҳисобот:** Эмитент йиллик ҳисоботини барча манфаатдор шахслар учун тақдим қилиши керак.

3. **Чораклик ҳисоботлар:** Эмитент биринчи чорак, ярим йил ва тўққиз ойлик ҳисоботларни белгиланган муддатларда тақдим этиши керак.

4. **Мухим фактлар тўғрисида хабарлар:** Эмитент ўз фаолиятидаги муҳим ўзгаришлар ҳақида расмий веб-сайтида тезкор хабар беришга мажбур.

Барча ҳисоботлар ва ахборотлар **Қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш ва мувофиқлаштириш марказининг** расмий веб-сайтида эълон қилиниши керак.

Эълон қилиниши шарт бўлган муҳим фактлар рўйхати:

Мухим фактнинг номи	Мухим факт рақами
Ном ўзгариши	01
Жойлашган ер (почта манзили), электрон почта манзили ёки веб-сайти ўзгариши	02
Қайта ташкил этилганлиги	03
Фаолиятнинг тўхтатилганлиги	04
Фаолиятнинг тугатилганлиги	05
Эмитентнинг юқори бошқарув органи томонидан қабул қилинган қарорлар	06

Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари, инвесторлар талабига кўра, ахборотларни тақдим этиши ва уларнинг ҳуқуқлари ҳақида хабардор қилиши шарт.

Мажбурий ахборотлар:

- Акциядорлик жамиятининг аффилиланган шахслари тўғрисида маълумотлар.
- Акциядорлик жамиятининг устав капиталидан 20 фоиз ва ундан ортиқ акцияларга эгаллик қилган шахслар ҳақида ахборот.

Барча ахборотлар белгиланган тартибда, битим тузилган кундан икки иш куни ичида эълон қилинади.

Жазо чоралари: Маълумотларни ўз вақтида ёки тўғри эълон қилмаслик, давлат органларига ҳисоботларни вақтида топширмаслик мансабдор шахсларга жарима солинишини тақозо этади.

Ҳуқуқий манбалар: Қимматли қоғозлар бозорини тартибга солиш бўйича ваколатли давлат органи бўлган Қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш ва мувофиқлаштириш маркази, шунингдек, фонд биржаси ва қонун ҳужжатлари тартибида ёритилган.

Бу қоидаларга риоя қилиш эмитентларга бозордаги иш фаолиятини шаффоф ва тартибли олиб боришга имкон яратади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Corporate governance: principles, policies and practices, Tricker B. / Oxford, 2015
2. Zamonaviy korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./T.: "Iqtisod-moliya". 2019
3. Korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./ T.: "Zebo Print", 2021
4. -Korporativ boshqaruv: muammolar va zamonviy yechimlar. Suyunov D.X., Xoshimov E.A., Xusainov Sh.A./ Toshkent: Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, 2021